

Ольга Плахотнік,

доктор педагогічних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

Olga Plakhotnik,

Doctor of pedagogical sciences, Professor,
Taras Shevchenko University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)
olgaplakhotnik@hotmail.com

Олег Плахотнік,

кандидат юридичних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

Oleg Plakhotnik,

Candidate of juridical sciences (PhD),
Associate Professor, Taras Shevchenko University of
Kyiv (Kyiv, Ukraine)
olgaplakhotnik@hotmail.com

ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНИЙ ІМІДЖ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

PROFESSIONAL-PERSONALITY IMAGE OF MODERN TEACHER OF HIGHER SCHOOL

У системі результатів навчання, у поєднанні з інтегрованими якостями викладача, чинне місце належить методичній компетентності. За таких умов виникає необхідність створення цілісної дидактичної системи методичної підготовки викладача, що поєднує у собі традиційні освітні методи з новітніми, відповідно до світових стандартів.

Важливе значення для формування професійно-особистісного іміджу викладача вищої школи має якість організації проведення навчально-виробничої практики майбутніх фахівців, коли викладач передає свої знання, а студенти оволодівають сучасними методами, вміннями та формами організації праці, закріплюють теоретичні знання, отримані у процесі навчання, формують професійні навички і вміння під час практичної діяльності. Характеристика, яку отримують студенти після закінчення навчально-виробничої практики, є головним результатом та оцінкою їх роботи, яку надають провідні фахівці, створюючи практикантам і собі відповідний професійно-особистісний імідж.

Ключові слова: професійно-особистісний імідж, викладач вищої школи, після-дипломна освіта, критерій іміджу, навчально-виробнича практика.

The professionally-personality image of teacher of higher school is examined in the article, as dynamic description of personality, that is in the permanent co-operating with society and represents balanced of different personality formations. The important constituent of image of teacher of higher school and postgraduate education system is its possession of high professional competence, which promotes training competitive professionals, and significantly increased intellectual, cultural, spiritual and moral potential as the personality of the teacher and his students.

In the system of results of studies, in combination with the integrated qualities of teacher, an operating place belongs to the methodical competence, and the system of postgraduate education – methodical preparation. On such conditions, there is a need to create an integrated didactic system of methodical preparation of the teacher, which combines traditional educational methods with new, more efficient technologies, innovative forms of teaching methods in accordance with international standards.

Quality organization and realization of educational-productive practice of future specialists have an important value for forming of professionally-personality image of teacher of higher school. In the process of teaching and industrial practice teacher transmits knowledge, and students acquire modern techniques, skills and forms of work organization, reinforce the theoretical knowledge acquired during the training, supplement the theoretical knowledge, form professional skills and abilities during practical activity.

Characteristics, that have been gotten by students after graduation and production practices is the main result and estimation of their work, that is given by leading specialists, which is given by leading specialists, creating practice and themselves professionally-personality image. Effective combination of theoretical knowledge with their practical implementation increases the time that is allotted for educational and practical for the formation of methodical competence, which fills the educational process of personal content, provide training and collaboration features creative subjects of the educational process.

Key words: *professional and personal image, high school teachers, postgraduate education, the criterion of image, educational-productive practice.*

Вирішальним фактором модернізації освітньої системи, сенс якої полягає в інтеграції вітчизняної і європейської систем освіти, стають реалії XXI ст.. Звичні моделі роботи і життєвого укладу, прагнення і бажання України знаходиться у Європейському співтоваристві зумовили адаптацію освіти до сучасних економічних і політичних реалій і диктують необхідність постійного оновлення знань, навичок і умінь з метою професійної конкурентоспроможності.

Загально визнано, що освіта – одна із сфер суспільного життя, від якої залежить розвиток і потенціал суспільства, країни. Мова йде не лише про людський капітал в економічному розумінні, але й потенціал наукової діяльності, яка формується завдяки передачі знань, досвіду, формуванню потрібних навичок і прагненню пізнати нове. Тож реформування одного з елементів соціальної системи – освіти, – впливає не лише на подальші перспективи розвитку цієї сфери, але і, в тому числі, на застосування закладами вищої освіти нових стратегій у галузі надання освітніх послуг, позиціонування вишу. Не секрет, що формування ефективного іміджу закладу вищої освіти і його підтримка впливає не лише на посилення позицій на локальному ринку освітніх послуг, але й, у цілому, свідчить про рівень розвитку освіти у певному регіоні та в країні, що, значною мірою, позначається на іміджі системи освіти. І хоча, з одного боку, більшість вишів мають певний імідж і репутацію, побудові іміджу викладача не завжди приділяється належна увага.

Зважаючи на вищезазначене, перед вищою школою постало важливе питання формування іміджу сучасного викладача. Яскраво виражена соціальна поведінка, особливості людини, її здібності, професійна підготовка, сприйнятливність до нововведень, готовність до творчого пошуку і контакту веде до актуалізації проблем, пов'язаних з таким явищем як імідж і викликає нагальну потребу у вивченні умов та механізмів його виникнення і функціонування у суспільстві.

Термін “імідж” від (лат. imago – образ, від англ. Image – образ) набуло широкого використання різних галузях знання: соціології, психології, політології, антропології, культурології. За обсягом і змістом воно стало міждисциплінарним, формувалося у категоріальному полі багатьох наук та інтерпретувалося відповідно до їх особливостей, цілей і завдань. При цьому, у свідомості сучасної людини все більше закріплюється уявлення про імідж як про певну цінність, від наявності та якості якої залежить життєвий успіх і успішність будь-якої діяльності. Критерій іміджу – питання особливої важливості для кожного. Він важливий для профе-

ціоналів будь-якого роду діяльності, включаючи педагогічну. Так, Г.Кессон підкреслює: “Критерій престижу – питання особливої важливості для кожного. Він важливий для професіоналів, для бізнесменів і для будь-якого роду діяльності, включаючи і суспільне життя. Престиж, між іншим, далеко не такий простий, щоб його можна було легко досягти. Він вимагає стільки ж уваги і сил, скільки потрібно для підвищення продуктивності праці, для виробництва або реалізації продукції” [3, с. 1]

Формування професійно-особистісного іміджу в сучасних умовах розвитку суспільства стає актуальною проблемою не лише в політичній та діловій сферах, але й у діяльності викладачів вищої школи та післядипломної освіти. Адже підготовка висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців великою мірою залежить від іміджу особи, яка навчає, передає свій досвід іншим.

Вивчення практики педагогічної діяльності дозволило виділити ряд протиріч, головне з яких полягає в тому, що в сучасному українському суспільстві, яке втратило багато суттєвих орієнтирів, професія викладача вищої школи також не має колишньої висоти. Тож, необхідність її реабілітації не викликає сумніву. І, фактично, риторичним стає питання, чому до діяльності і особистості педагога вищої школи, як і раніше, ставляться найвищі вимоги.

Аналіз науково-педагогічних досліджень, які здійснюються сьогодні в Україні свідчить про те, що іноді лишається поза увагою питання формування педагога як гармонійно розвиненого суб'єкта, у якого інтелект вдало поєднуються з фізичною підготовкою, зовнішньою привабливістю, хорошими манерами, адекватною самооцінкою і розвиненою “Я-копцепцією”.

Питання іміджу в освітньому просторі, його ролі та шляхів творення досліджували чимало науковці зокрема, Л. Донська, В. Ісаченко, Л. Колесникова, П. Фролов, О. Цокур, О. Чебикін, О. Боровський, А. Калюжний, Ч. Кулі, Л. Мар'яненко, М. Мольц, А. Петровський та ін..

Праці П. Гуревича, А. Жмирикова, Г. Кессона, Ю. Палєхи, О. Панасюка, Г. Почепцова, В. Шепеля та ін. мають значення для формування і вдосконалення професійно-особистісного іміджу сучасного педагога і його різновидів (імідж середовища, габітарний імідж, позитивний і негативний імідж, візуальний імідж, бажаний, дзеркальний, корпоративний, первинний, ідеальний та ін.)

Н. Білик, Л.Даниленко, Г.Єльніковою, Н. Калініченко, С. Крисяком, А. Кузьмінським, В. Луговим, В. Майбородою, В.Олійником, Н. Протасовою, Т.Сорочан та ін. розглядали різні аспекти післядипломної педагогічної освіти, зокрема і питання професійно-педагогічної компетентності викладачів, що є важливою складовою їх іміджу. Важливою умовою іміджу викладача є поєднання професійних та особистісних якостей, які сприяють успішній реалізації професійної діяльності. Тож, імідж викладача вищої школи ми розуміємо як інтегральну характеристику, що включає у себе сукупність зовнішніх і внутрішніх, особистісних, індивідуальних і професійних якостей педагога та сприяє ефективності педагогічної діяльності.

Зрозуміло, що досягнення такої гармонійної сукупності якостей вимагає від викладача усвідомленості дій, рефлексії. З іншого боку, щоб проаналізувати ці свої якості, усвідомити їх характеристики, педагогу необхідно знати, які вимоги ставить перед ним студентська аудиторія і колеги.

Зважаючи на те, що зміст професійної діяльності викладача вищої школи включає виконання кількох функцій – навчальної, виховної, організаторської, дослідницької, методичної, в одній статті нема можливості зупинитись детально на

кожній, ми зупинимось на одній з них – методичній, як важливій складовій професійно-особистісного іміджу викладача.

Роздумуючи над педагогічною діяльністю, педагогічною творчістю і методичними особливостями діяльності педагога вищої школи, слід зазначити, що саме система професійної і післядипломної освіти має всі можливості для забезпечення достатнього рівня підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої освіти, формування їх професійної компетентності, так як працює з дорослими людьми, готовими до сприйняття відповідних компетенцій, поповнення свого кругозору.

У процесі формування іміджу фахівців ми надаємо важливого значення психологічній структурі індивідуальності, де першим рівнем є природна основа (психофізіологічний рівень), другим – психологічні властивості особистості і третім, найвищим – соціально-психологічні властивості. А.Бандурка, С. Бочарова, Є. Землянська підкреслюють, що базовим блоком у структурі особистості є індивідуальний досвід особистості, в якому реалізуються знання, уміння, навички, звички і вчинки, властиві особистості. Керівним блоком у цій системі є самосвідомість, яка стає основою для ствердження моральних якостей, професійних здібностей, переконань, світогляду [1, 7]

У наукових колах України сьогодні йде активне обговорення необхідності навчання протягом усього життя, розробляються принципи безперервної освіти (Н. Абашкіна, М. Арнаутов, І. Зязюн, С. Іванов, В. Кудін, А. Лігоцький, Н. Ничкало та ін.). Тому професійно-методична підготовка, створення іміджу викладача вищої школи та післядипломної освіти є наскрізними і здійснюються протягом всього періоду навчання, з урахуванням особливостей спеціальностей, спеціалізацій, їх поєднання і двоциклової підготовки педагогічних працівників [4].

Відомо, що професійно-методична підготовка майбутніх викладачів будь-якого профілю базується на вивченні методики викладання навчальних предметів і методик вивчення психолого-педагогічних дисциплін, проходження навчальних, виробничих (педагогічних) практик, а також шляхом методичної спрямованості викладання фундаментальних навчальних дисциплін.

Слід підкреслити, що у системі результатів навчання, у поєднанні з інтегрованими якостями викладача, чинне місце належить методичній компетентності, а в системі педагогічної освіти – методичній підготовці. За таких умов виникає необхідність створення цілісної дидактичної системи методичної підготовки викладача, що поєднує в собі традиційні освітні методи з новітніми, більш ефективними технологіями, а також сприяє оновленню змісту і структури власне методичної підготовки [4, 6].

Результатом такої підготовки повинен стати компетентний фахівець і високоінтелектуальна особистість, яка здатна вирішувати весь широкий спектр професійних і методичних завдань, а також готовність до безперервного професійного самовдосконалення.

Виходячи з положення про взаємозв'язок між професійно-педагогічною та методичною компетентністю, слід акцентувати увагу на надзвичайно важливій ролі останньої у професійній підготовці майбутнього викладача, оскільки рівень розвитку саме методичної компетентності визначає рівень професіоналізму фахівця у галузі освіти.

Неодноразово ми зустрічаємось з фактами, коли викладач прекрасно володіє предметом, однак, його виклад не завжди зрозумілий аудиторії. Свідченням такого висновку можуть бути, до прикладу, блискучі знавці різних мов, літератури, історії,

права та інших предметів, які здатні передати знання іншим людям. Та стиль їх викладання являє лише передачу інформації у межах певної теми без глибокого аналізу фактів, використання необхідних методичних прийомів, які спонукають запам'ятовування та вироблення нового знання, яке можна творчо використати на практиці. Тож у процесі фахової підготовки слід акцентувати увагу на забезпеченні якісної організації і проведенні практики майбутніх фахівців.

Для прикладу, зазначимо, що метою навчально-виробничої практики студентами юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка є ознайомлення з роботою в органах прокуратури України; оволодіння сучасними методами, вміннями та формами організації праці в органах прокуратури України, закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання, поповнення теоретичних знань під час проходження навчально-виробничої практики та формування професійних навичок і вмінь під час практичної діяльності в органах прокуратури України.

Навчально-виробнича практика передбачає послідовність її проведення на визначених базах практики, одержання потрібного обсягу практичних навичок та вмінь відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”.

Характеристика, яку отримують студенти після закінчення практики з відповідних прокуратур є головним результатом та оцінкою їх роботи, яку надають провідні фахівці-правознавці, створюючи практикантам відповідний професійний імідж. Ефективному поєднанню теоретичних знань з їх практичною реалізацією сприяє збільшення часу, який відведено на навчально-виробничу практику, для формування методичної компетентності, яка наповнює освітній процес особистісним змістом, надає професійній підготовці рис творчості і співпраці суб'єктів навчально-виховного процесу.

Традиційно професійно-методична підготовка зводилася до забезпечення викладачів необхідним інструментарієм для передачі студентам знань у певній галузі науки і виховання їх у відповідності з існуючими в ту чи іншу епоху ідеалами. Г.Саранцев зазначає, що методика покликана забезпечувати суто технологічну сторону навчального процесу, а її роль зводилася до розробки методичних рекомендацій щодо вивчення навчального матеріалу. Розвиток вміння застосовувати ці рекомендації на практиці було головним завданням методичної підготовки фахівця [5].

Друга половина минулого століття відзначилася динамічними змінами у всіх сферах життя суспільства, викликавши оновлення освітніх ідеалів і традицій, перегляд поширених в той час педагогічних теорій і концепцій, що, в свою чергу, вимагало підвищення рівня професійної педагогічної підготовки. Акцент у професійній підготовці викладача змістився в бік її фундаменталізації, посилення методичної складової, залучення студентів до наукової діяльності, формування культури системного аналізу, вміння адаптуватися до різних змін, прогнозування розвитку тієї чи іншої ситуації і т.д. [5, с. 61].

Слід підкреслити, що в системі результатів навчання у поєднанні з інтегрованими якостями викладача головне місце належить методичній компетентності, а у системі педагогічної освіти – методичній підготовці. За таких умов виникає необхідність створення цілісної дидактичної системи методичної підготовки викладача, що поєднує в собі традиційні освітні методи з новітніми, більш ефективними технологіями, а також буде сприяти оновленню змісту і структури самої методичної підготовки та професійному іміджу викладача. Результатом такої підготовки стане компетентний фахівець і високоінтелектуальна особистість, здатна

вирішувати весь широкий спектр професійних і методичних завдань, а також готовність до безперервного професійного самовдосконалення [4, с. 223–225].

Основний акцент робиться зараз не стільки на пошуку шляхів і засобів підвищення професійної компетентності фахівця, скільки на вихованні потреби в постійному саморозвитку, самовдосконаленні та самоосвіті. Сьогодні визначення рівня сформованості методичної культури виходить за межі традиційних уявлень про результативне виконання репродуктивної діяльності фахівця вузького профілю, а орієнтується на здатність і готовність педагога творчо підходити до викладацької роботи і створювати нові продукти своєї діяльності.

Висновки. Розглянувши імідж як різноманітне і складне явище, можна віднести його до ціннісно-значущих характеристик викладача. Феномен іміджу дає нам можливість простежити зв'язок соціальних і культурних параметрів через сутнісні характеристики індивіда. Імідж є тією частиною духовної та матеріальної культури, яка сукупно відображає досягнення викладача закладу вищої та післядипломної освіти на певному етапі розвитку.

Професійно-особистісний імідж викладача, будучи гармонійною сукупністю зовнішніх і внутрішніх, індивідуальних і професійних його якостей покликаний демонструвати його бажання, готовність і здатність до суб'єкт-суб'єктного спілкування з учасниками освітнього процесу.

Реалізувати свій професійний імідж викладач може через власну методичну компетентність. Визначити ступінь її сформованості та зіставити свій рівень методичної компетентності з рівнем розвитку компетентності своїх колег майбутній викладач може під час своїх перших самостійних кроків у професійній діяльності. Особливо яскраво методична компетентність може проявитись у процесі навчально-виробничої практики. Вона сприятиме підвищенню якості викладання, інноваційному розвитку освіти відповідно до світових стандартів, сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості фахівця, що свідчатиме про його професійно-особистісний імідж.

Література

1. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Б23 Психология управления. – Харьков: ООО “Фортуна-пресс”, 1998. – 464 с.
2. Берд П. Продай себя. Тактика совершенствования Вашего имиджа/П. Берд. – Минск: Амалфея, 2004. – 208 с.
3. Кэссон Г. Как завоевать престиж. – М., 1998.– 42 с.
4. Плахотник О.В. Развитие методической компетентности преподавателя высшей школы в условиях модернизации образования /О.В. Плахотник, Н.Н.Ханина//Вестник Евразийского Национального университета им. Л.Н.Гумилева №1(116), 2 часть, Астана, 2017. – С.220-226.
5. Саранцев Г. И. Методическая подготовка будущего учителя в современных условиях / Г. И. Саранцев // Педагогика. – 2006. – № 7. – С. 61-68.
6. Петрова Е. А. Имидж педагога/Е. А. Петрова. – М.: Изд. центр АПО, 2003.-32 с.
7. Симонова И. Ф. Педагогика имиджа. Монография. / И. Ф.Симонова. – СПб.: Ультра Принт, 2012. – 304 с.

References

1. Bandurka A. M., Bocharova S. P., Zemlyanskaya E. V. B23 Psy`xology`ya upravleny`ya. – Har`kov: ООО “Fortuna-press”, 1998. – 464 s.
2. Berd P. Prodaj sebya. Takty`ka sovershenstvovany`ya Vashego y`my`dzha/P. Berd. – My`nsk: Amalfeya, 2004. – 208 s.
3. Kesson G. Kak zavoevat` presty`zh. – M., 1998.- 42 s.
4. Plaxotny`k O.V. Razvy`ty`e metody`cheskoj kompetentnosti prepodavatelya vysshej shkoly v uslovy`yax moderny`zacy`y` obrazovany`ya /O.V. Plaxotny`k, N.N.Xany`na//Vestny`k Evrazy`jskogo Nacy`onal`nogo uny`versy`teta y`m. L.N.Gumy`leva #1(116), 2 chast`, Astana, 2017. – S.220-226.

5. Sarancev G. Y`. Metody`cheskaya podgotovka budushhego uchy`telya v sovremennykh uslovy`yax / G. Y`. Sarancev // Pedagogy`ka. – 2006. – # 7. – S. 61-68.
6. Petrova E. A. Y`my`dzh pedagoga/E. A. Petrova. – M.: Y`zd. centr APO, 2003.–32 s.
7. Sy`monova Y`. F. Pedagogy`ka y`my`dzh. Monografy`ya. / Y`. F.Sy`monova. – SPb.: Ul`tra Pry`nt, 2012. – 304 s.

Одержано статтю: 3.10.2018
Прийнято до друку: 27.10.2018

УДК 377.169.3
DOI:10.15330/esu.14.108-114

Леся Потанкіна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Приватний вищий навчальний заклад
“Університет економіки і підприємництва”
(м. Хмельницький, Україна)

Lesia Potapkina,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),
Associate Professor, ChNNZ “University of Economics
and Entrepreneurship” (Khmelnitskyj, Ukraine)
potapkinartem@ukr.net

ГОТОВНІСТЬ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ : РІВНЕВА ХАРАКТЕРИСТИКА

THE READINESS OF SPECIALISTS OF THE HOTEL-RESTAURANT AREA TO INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY: LEVEL CHARACTERISTIC

В статті представлено рівні готовності фахівців готельно-ресторанної справи до інноваційної професійної діяльності. Досліджено, що даний показник визначається професійною спрямованістю студента, на основі обраної спеціальності, набутою освітою, творчим пошуком і використанням отриманих під час фахової підготовки знань, умінь і навичок на практиці, а також прагненням до самовдосконалення. Для визначення рівня готовності фахівців готельно-ресторанної справи до інноваційної професійної діяльності відповідно до компонентів запропоновано критерії: мотиваційний, особистісний, когнітивний і діяльнісний. Визначення рівня психологічної готовності особистості до діяльності має базуватися на співвідношенні результативності конкретної професійної діяльності з погляду професійно заданих цілей і тих новоутворень, що відбуваються в особистості під впливом професійної діяльності. Як психологічні кореляти результативності діяльності та особистісних новоутворень можуть бути розглянуті мета діяльності та особистісний смисл.

Ключові слова: *рівні, готовність до інноваційної професійної діяльності, готельно-ресторанна справа, критерії, показники.*

The article presents the level of readiness of the specialists in hotel and restaurant business for innovative professional activities. It has been investigated that this indicator is determined by the professional orientation of a student, on the basis of the chosen specialty, acquired education, creative search and use of knowledge, skills and abilities, obtained during professional training, in practice, as well as the desire for self-improvement. To determine the level of readiness of specialists in hotel and restaurant business to innovate professional activities in accordance with the components the following criteria has been proposed: motivational, personal, cognitive and active. Determining the level of psychological readiness of the individual to the activity should be based on the ratio of the effectiveness of a particular professional activity in terms of professionally set goals and those new forms occurring in the individual under the influence of professional activity. The purpose of activity and personal meaning. can be considered as psychological correlates of activity effectiveness and personal new growth.